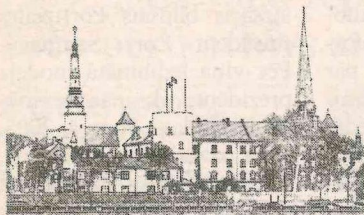

Varai līdzsvaru vajag!

KURŠ BŪS

VALSTS PREZIDENTS?

Daži mēneši, un Latvijai būs jauns Valsts prezidents. Kaut arī valsts pirmo amatpersonu ievēlēs Saeima, savs viedoklis ir arī sabiedrībai. Šī saruna ar aktieri Romualdu Ancānu (attēlā), kurš savulaik arī pats iejuties Valsts prezidenta tēlā.

VITA KRAUJA

– Tā kā tiekamies ar jums Rīgas 1. slimnīcā, kur, paldies Dievam, esat nevis pacienta, bet galda daktera lomā kārtējā latvju daudzseriju kopā 2. aprīļa skatāmajā televīzijas seriālā "Dakterīt, palīgā!", vaicāšu: kā jums šķiet, būs vai ne arī gaidāmo Latvijas prezidenta vēlēšanu sakarā tautai jāķeras pie sirdsdrapēm?

– ... Hm, tas ir labs jautājums. Ja tā godīgi jāteik, tas nu gan atkarīgs no tā, ko Saeimas simtņieks galā prezidenta amatam izvirzīs. Es, piemēram, tā uzreiz neņemtos nevienu piemērotu nosaukt...

– Jums kā māksliniekam gan jau bijusi saskare ar prezidenta amatu.

– Tiesa gan. Šķiet, tā bija astoņdesmitajos gados uzņemta televīzijas filma, iespējams, par Andrievu Niedru, bet varbūt es arī kļūdos.

KARĪNAS MIEZĀJAS FOTO

Pats redzējis netiku. Bet dažas epizodes no darba pie šīs filmas atceros it spilgti. Filmās veidotāji bija saskatījuši starp mani un prezidentu Kārli Ulmani portretisku līdzību. Man priekšā nolika grāmatu, atvērtu lappusē, no kuras lūkojās Ulmanis. Sacīju: es nu nemaz nesmu līdzīgs, taču mans brālis gan ir mazliet līdzīgs... Bet varbūt kaut kādos vaibstos kāda sakritība bija arī ar mani... Tad nu visu manu stāvu "nopakoja", lai es kļūtu svarīgāks cilvēks, visriņķī salika polsterus, matus saķemmēja tā, lai izskatās pēc "eziša". Tas nemaz nenācās tik viegli, jo man bija gari mati un tos nedrīkstēju griezt nost, jo tie atkal tūlīt bija vajadzīgi filmā, kur mani tobrīd uzņēma. Bet nu saķemmēja, uztaisīja galvai "kantaināku" izskatu... Tajā filmā man bija jāpasaka viena frāze, kuru vairs neatceros, un jāpāriet pāri skatuvei. Godīgi teikšu, man nebija laika iedziļināties vēsturiskajā patiesībā un tā laika notikumos. Kāds nu priekšstats man tajā laikā par Ulmani bija, tā arī centos uzvesties. Biju dokumentālajās filmās dzirdējis un redzējis dažas viņa publiskās runas, kā prezidents uzvedās publikas priekšā. Zināju arī, ka viņam personiski nekas nepiederēja. Nu laukos mājas bija kā visiem cilvēkiem. Mašīna bija valsts, viņam nebija nekādu akciju, nekādu īpašu-

mu. Ulmanis patiesībā domāja tikai par valsti. Un es kādreiz tiku lasījis, kā viens no ārzemju diplomātiem, pabijis Rīgā un ticis ar Kārli Ulmani, vēlāk sacījis – šis cilvēks ir viens no tiem, kas domā par valsti. Un tāds priekšstats arī man bija radies no dokumentālajās filmās noskatītas Ulmaņa ārējās uzvedības un par viņu teiktā.

Autoritatīvs viņš varbūt bija, bet – kā vārdā? Kā vārdā viņš tā rīkojās? Vai jums nešķiet, ka arī šodien daudzi labprāt pie teikšanas redzētu autoritatīvu cilvēku? Deviņdesmito gadu šakumā, kad valsts atguva neatkarību, tāda nebija un valsts bija kā atvērta pūralāde – ņem, ko gribi. Visa likumdošana izveidota tā, lai tu varētu paņemt un tev nekas par to nebūtu. Tikai daudz vajag paņemt (*rūgti iesmejās*). Visiem nebija vienādas iespējas kapitālistiskās dzīves startā.

– **Nez vai astoņdesmitajos, kad jums nolika priekšā grāmatu ar Ulmaņa portretu, varēja ienākt prātā, ka pavisam drīz latviešiem būs savas valsts prezidents.**

– Nerunājot, protams, par konkrētiem gadiem vai mēnešiem, bet tāda sajūta, ka viss mainīsies, man bija. Patiesībā man tāda izjūta jau bija daudz agrāk pirms šīs filmas. Visas impērijas jau ir sabrukušas. Šādu "frāzi" reiz neapdomīgi izteicu vienā sabiedriskā vietā, bet, paldies Dievam, seku nebija. Bet varēja būt tajā laikā par tamlīdzīgiem izteikumiem.

– **Kādām, jūsu prāt, vajadzētu būt personībām, kas ieņem šādu augstu amatu?**

– Vajadzētu būt savam personiskajam viedoklim par lietām, ar kurām viņš konkrētajā brīdī nodarbojas, savam striktam viedoklim ir jābūt. Savai pārlicēbai. Turklāt ļoti stingrai pārlicēbai par to, ko tu runā, ko dari.

– **Atminos televīzijas kadru,**

kurā ar Valsts prezidentes Vairas Viķes-Freibergas rīcību neapmierinātajiem pie Saeimas nama garāmejošais deputāts Kārlis Šadurskis sacīja: "Kad būs nākamais prezidents, šī jums ļoti patiks..."

– Tur nu nav jābūt nekādam gudriniekam Saeimas deputātam, lai šādu frāzi izmestu. Šāds izteikums manī vien apstiprina bažas – patlaban pie varas Jēkaba ielā ir "kompānija", kura izvirzīs tādu prezidentu, kurš būs kopā ar šo varu. Un tad pietrūks viena ļoti būtiska atsvara. Varām vairs nebūs līdzsvara.

– **Bet, ja Jezupam, kuru visi pazīst pēc varenajā balsī dziedātās "Māt, atkal logā..." "Limuzīnā Jāņu nakts krāsā", pavaičātu – kāds prezidents mums tagad īsti vajadzīgs?**

– Ko Jezups teiktu? Ja drīkst tā skarbāk, droši vien – lai viņi visi iet... diriģēt... Un ļaujiet man normāli strādāt!

– **Un ko saka Romualds Ancāns?**

– Es domāju, ka darba cilvēkos ir izveidojusies tāda kā vienaldzība, nē, tas pat nav īstais vārds. Viņi jūtas pievilti. Cilvēkiem ir piespļauta dvēsele, tā vieta, kur dzīvo vissvētākās jūtas. Kādreiz dzird spriežam: ļaudis neko nedara, nesaka, neiebilst, neprotestē, sabiedriskās un nevalstiskās organizācijas ir kuslas... Bet, redz, kad cilvēkam ir samīdīts, apspiests gars, viņam nolaižas rokas. Miesu var ieliet dušā nomazgāt, bet gars ir jāattīra ilgi. Un, kamēr tas attīrīsies, cilvēks nav spējīgs rīkoties.

...Sākumā teicu, ka man nav prātā neviens, kurš būtu cienīgs ieņemt Valsts prezidenta krēslu. Patiesībā zinu gan vienu vīru, kurš, manu prāt, būtu cienīgs ieņemt prezidenta amatu. Izglītots cilvēks, liels filozofs. Bet viņš nebūs ar mieru. Domāju, viņš ir pārāk gudrs. Un diez vai tajā katlā griebs maisīt to putriņu.